

Н. Я. Спасів к.е.н., доцент, завідувач
кафедри економіки і управління підприємством ТКІ
О.В. Годованець к.е.н., доцент кафедри
податків і фіскальної політики ТНЕУ

Роль та значення місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку держави

За умов ринкового середовища істотно зростає роль місцевих фінансових інституцій як невід'ємного атрибута фінансової автономії органів місцевого самоврядування та каталізатора соціально-економічного розвитку держави. Варто зазначити, що історично державні фінанси є первинними щодо місцевих, що зумовлюється формалізацією та концентрацією основних функцій і завдань держави в галузі фінансів на рівні центрального уряду. Удосконалення форм організації державного устрою та адміністративно-територіального поділу є першопричиною формування самостійної сфери фінансових відносин – місцевих фінансів, основа яких місцеві бюджети. За ними закріплюються власні повноваження в сфері організації функціонування територіальної інфраструктури, їм делегуються загальнодержавні функції з огляду на раціональність використання фінансових ресурсів.

За допомогою місцевих бюджетів реалізуються перспективні цілі національного розвитку і загальнодержавних програм, проводиться фінансування державних видатків; місцевим бюджетам належить важлива роль у забезпеченні конституційних гарантій, вирішенні соціальних проблем, піднесенні рівня добробуту населення за допомогою фінансового ресурсу.

Враховуючи ситуацію в економіці країни, слід підкреслити особливість призначення місцевих бюджетів як одного з вагомих чинників її соціально-економічного розвитку. Відповідно, проаналізуємо видатки місцевих бюджетів та висвітлимо їх значення і роль у видатках Зведеного бюджету (табл. 1).

Дані табл. 1 ілюструють, що видатки Зведеного бюджету у 2012 р. порівняно із 2011 р. зросли на 18,1 % майже за всіма статтями. Зменшилися тільки видатки на загальнодержавні функції на 0,7%, в той же час найбільше за даний період відбулось нарощування видатків на ЖКГ, охорону навколишнього середовища, духовний і фізичний розвиток. В свою чергу, видатки Державного бюджету у 2012 р. збільшились на 26,8% порівняно із 2011 р. в частині видатків на загальнодержавні функції, оборону, громадський порядок, безпеку та судову владу, в той же час зменшився обсяг видатків на економічну діяльність, ЖКГ, охорону здоров'я, що є негативною тенденцією економічного розвитку держави. Натомість видатки місцевих бюджетів у 2012 р. ілюстрували тенденцію до нарощування і склали 34,8 млрд. грн. Видатки за загальним фондом місцевих бюджетів становили 29 млрд. грн., за спеціальним – 5,8 млрд. грн.

Таблиця 1

Динаміка видатків Зведеного бюджету України та місцевих бюджетів
за 2011-2012 рр. *

Показники	Факт, млн. грн.		Темпи росту у порівнянні з відповідним періодом минулого року, у відсотках	В т.ч. місцеві бюджети (факт млн.грн.)	
	2011 рік	2012 рік		2011 рік	2012 рік
Видатки	416 853,6	492 394,9	118,1	83394	96733
Загальнодержавні функції, в тому числі обслуговування державного боргу	49 874,7	54 550,6	109,4	9878	10559
Оборона	13 242,2	14 486,6	109,4	1,1	1,2
Громадський порядок, безпека та судова влада	32 637,7	36 679,9	112,4	222	211
Економічна діяльність	57 124,1	62 379,6	109,2	12353	12983
Охорона навколишнього природного середовища	3 890,7	5 298,0	136,2	882	1163
Житлово-комунальне господарство	8 679,3	20 059,6	231,1	8311	19680
Охорона здоров'я	48 961,6	58 446,0	119,4	38738	47086
Духовний та фізичний розвиток	10 754,9	13 640,5	126,8	6924	8152
Освіта	86 253,6	101 547,5	117,7	59021	71305
Соціальний захист та соціальне забезпечення (без урахування видатків на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій), у т. ч.:	87 679,7	109 982,7	125,4	41890	50052
соціальний захист пенсіонерів (без урахування видатків на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій)	43 898,3	52 955,6	120,6	3336	3785
Видатки на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій	17 755,1	15 323,9	86,3	-	-
Кредитування	4 757,9	3 789,7	-	-	-
надання кредитів	7 109,2	6 121,8	-	-	-
повернення кредитів	-2 351,3	-2 332,0	-	-	-
Фінансування ("+" - дефіцит, "-" - профіцит)	23 057,9	50 730,3	-	500	2657

* Складено автором на основі [5].

Отже, за останні роки до 60 % видатків бюджетів України на соціально-культурні заходи фінансується саме з місцевих бюджетів; за рахунок цих бюджетів майже повністю утримуються об'єкти житлово-комунального господарства; вони є джерелом приблизно половини бюджетних видатків на охорону навколишнього природного середовища [1]. Постійно зростають видатки місцевих бюджетів на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення населення, утримання об'єктів культури, фізичної культури і спорту, засобів масової інформації, земельних ресурсів, водне, лісове і рибне господарство, мисливство, благоустрій міст. За допомогою місцевих бюджетів реалізуються загальнодержавні програми, пов'язані з

розвитком економіки, здійснюється підтримка вітчизняних виробників, фінансуються заходи з підвищення життєвого рівня населення, створення нових робочих місць, з реабілітації та працевлаштування інвалідів, виплачуються різні види допомог. За кошти місцевих бюджетів проводяться превентивні, оздоровчі, спортивні та культурні заходи.

Така ситуація висуває на передній план місцеві бюджети та засвідчує їх беззаперечне домінування у фінансуванні соціально-економічного розвитку держави. Проте не слід забувати, що соціально-економічне зростання вітчизняних адміністративно-територіальних одиниць залежить від закріплених бюджетних повноважень на макрорівні і реальної можливості їх фінансування із Державного бюджету. Тільки врегулювання та взаємоузгодженість даних процесів уможливить синхронний розвиток адміністративних територій та держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. - [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Budget-Monitor/KV_IV_2010_Monitoring_ukr.pdf – Назва з екрану.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу із <http://www.minfin.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу із <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Президента України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу із <http://www.president.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу із <http://www.ukrstat.gov.ua>.